

LANDSKAPSSERIEN

UPPTÄCK SVERIGE - NORRLAND

FÖRORD TILL LÄRARHANDLEDNINGEN

TÄNKET BAKOM...

Vår ambition är att öka måloppfyllelsen för fler elever. Vi är övertygade om att mediet film tillsammans med studiematerialet stödjer fler inlärningsstilar och därmed ökar elevens möjlighet till bättre resultat. Studiematerialet till UPPTÄCK SVERIGE är kopplat till Lgr 11 för att möta läroplanens olika kunskapskrav, krav på arbetssätt och arbetsformer med material för både lärarledd och elevaktiv undervisning.

Syftet med det rikliga studiematerialet är att ge dig som lärare olika verktyg att använda i din undervisning om Sverige. Du ska kunna välja det material som passar din undervisning och dina elever. Du som lärare känner dina elever och vet bäst vad de behöver för att nå målen. Du kan välja att använda digitalt material till interaktiva skrivtavlor eller att skriva ut materialet på papper. En del material ingår i grundpaketet och annat material ingår i pluspaketet.

Grunden i studiematerialet är filmerna som används både som inspiration och kunskapskälla. Eleven ska kunna använda filmen, individuellt eller i grupp, och hitta fakta där likväl som i någon annan källa. För att underlätta faktasökandet och lättare kunna dra slutsatser så är alla landskapsfilmerna indelade i kapitel. Filmen finns i textad version som ytterligare stöd för eleven.

STUDIEMATERIALET...

FILMERNÄ är producerade enligt Lgr 11. De är indelade i kapitel såsom platser, historia, natur och näringar för att eleven lättare ska kunna ta till sig och jämföra fakta.

ARBETSBLADET (bilaga) används direkt i anslutning till filmvisningen. Den innehåller ord att förklara, något att fokusera på under filmen samt frågor att prata om efter filmen. Innehållet är kopplat direkt till filmen men också till Lgr 11.

JÄMFÖRELSETABELLEN används för att vägleda eleven att upptäcka likheter och skillnader mellan olika delar av vårt land och utifrån denna strukturerade fakta lära sig att dra slutsatser.

FRÅGORNA finns i TVÅ olika nivåer. Du som lärare väljer ut frågor som passar dina elever. Frågorna är kopplade till centralt innehåll i Lgr 11.

BASFRÅGOR möter läroplanens grundläggande kunskapskrav i Geografi för målgruppen.

FÖRDJUPNINGSFRÅGOR kräver mer av eleven. Här är det meningen att eleven lär sig att använda olika källor för sitt kunskapande. Här finns också komplexa frågor så att eleven kan träna på att utveckla resonemang som krävs för läroplanens högre kunskapskrav.

KARTORNA (bilaga) finns som pdf. De visar naturtyper, tätorter, vatten, vägar, järnvägar och angränsande landskap.

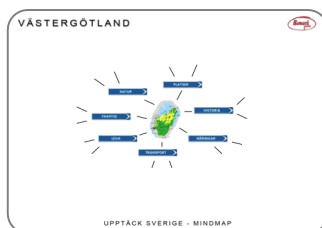
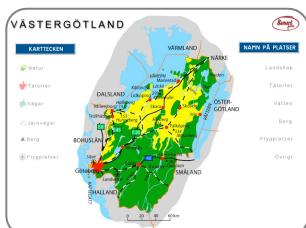

Kartorna finns också som blindkartor. Det ingår 2 kartor i grundpaketet.

KREATIVA UPPDRAG är en idébank som ska stimulera eleven till att lära sig mer om Sverige genom att skapa. Här finns uppdrag där eleven skapar texter, bilder, digitala berättelser och filmer.

PLUSPAKETET...

DIGITALA RESURSER finns i tre separata delar i pluspaketet. KARTOR som kan visas och skrivas ut i olika lager, modell för TANKEKARTA samt en mall för ANTECKNINGAR i kapitel. Materialet används med fördel till interaktiva skrivtavlor men kan också skrivas ut på papper.

MÅLDOKUMENT

ÄMNE: SO, GEOGRAFI
MÅLGRUPP: FRÅN 9 ÅR

KURSPLAN LGR11

Syfte

“Undervisningen i ämnet geografi ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om geografiska förhållanden och utvecklar en geografisk referensram och ett rumsligt medvetande. Undervisningen ska ge eleverna kunskap om kartan och kännedom om viktiga namn, läges- och storleksrelationer så att de kan orientera sig och dra slutsatser om natur- och kulturlandskap och om människors levnadsvillkor.”

Innehåll i årskurs 1-3 samhällsorienterade ämnen

- Förutsättningar i naturen för befolkning och bebyggelse, till exempel mark, vatten och klimat.
- Hemortens historia. Vad närområdets platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Yrken och verksamheter i närområdet.
- Rumsuppfattning med hjälp av mentala kartor och fysiska kartor.
- Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Hur forntiden kan iakttas i vår tid genom spår i naturen och i språkliga uttryck.

Innehåll i årskurs 4-6 geografi

- De svenska, nordiska och övriga europeiska natur- och kulturlandskapen. Processen bakom samt deras utmärkande drag och utbredning.
- Jordens naturresurser, till exempel vatten, odlingsmark, skogar och fossila bränslen...
- Fördelningen av Sveriges, Nordens och övriga Europas befolkning samt orsaker till fördelningen och konsekvenser av denna.
- Namn och läge på Sveriges landskap samt orter, berg, hav och vatten i Sverige...
- Kartan och dess uppbyggnad med färger, symboler och skala.
- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om geografi.
- Hur val och prioriteringar i vardagen kan påverka miljön och bidra till en hållbar utveckling.

Innehåll i årskurs 4-6 historia

- Exempel på hur forntiden, medeltiden, 1500-talet, 1600-talet och 1700-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.

Innehåll i årskurs 4-6 svenska

- Språkbruk i Sverige och i Norden. Några varianter av regionala skillnader i talad svenska.

BASFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

INLEDNING

Vilka landskap tillhör landsdelen?

I vilken del av Sverige ligger landsdelen?

Hur stort är landsdelen?

Vad är typiskt för landsdelen

Vilket län tillhör landsdelen?

Vilka tre landsdelar finns i Sverige?

Hur många landskap finns det i Sverige?

NATUR

Vilka naturtyper finns i landsdelen?

Vilka är landsdelens stora naturresurser?

Vilka spår från istiden finns i landsdelen?

Vilka vilda djur är vanliga i landsdelen?

Hur stor är landsdelens årsnederbörd?

Vilken är landsdelens årstemperatur?

Vilken vegetation är vanlig i landsdelen?

Beskriv landsdelens klimat på sommaren och på vintern.

Hur har människan förändrat naturlandskapet i landsdelen?

BASFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

PLATSER

Vilka stora tätorter har landsdelen?

Vilken är den största tätorten här?

Vilka tätorter är viktiga i landsdelen? Varför?

Vilka berg och höjder finns i landsdelen?

Vilken stora sjöar finns här?

Vilka stora vattendrag rinner genom landsdelen?

Berätta om någon sevärdhet i landsdelen.

HISTORIA

Vilka historiska fynd har upptäckts i landsdelen?

Vilka historiska personer från landsdelen är viktiga? Varför?

Vilka historiska händelser i landsdelen känner du till?

Under vilka historiska tidsåldrar skedde viktiga händelser för landsdelen?

Berätta något om en historisk byggnad och varför den är viktig.

BASFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

NÄRINGAR

Vilka produkter tillverkas i landsdelen?

Hur används naturresurserna i tillverkningen?

Vilka näringar är stora i landsdelen?

Vad exporteras från landsdelen?

Vilka näringar använder sig av
högteknologi*?

(*avancerad, komplicerad och ny teknik)

Vilka exempel finns på entreprenörskap?

Vilka arbeten är vanliga i landsdelen?

Vilka näringar är stora i Sverige?

Ge exempel på hur näringar i landsdelen som
satsar på miljön?

TRANSPORT

Vilka vägar är de största i landsdelen?

Vart går de största järnvägarna här?

Vilka vattenvägar finns här?

Ge exempel på vad som transporteras genom
landsdelen.

Vilka kommunikationssätt är vanliga i
landsdelen och i Sverige?

BASFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

LEVA

Vad är typiskt för dialekterna i landsdelen?

Var i landsdelen bor de flesta människorna?

Varför är vissa områden tätbefolkade här?

Varför är en del områden glest befolkade?

Ge exempel på några religiösa byggnader som finns i landsdelen.

Hur stor del av invånarna i landsdelen har utländsk bakgrund?

Vad kan man göra för aktiviteter här som är typiskt för landsdelen?

FRAMTID

Vilka framtidssatsningar görs i landsdelen eller i länet som landskapet tillhör?

Vilka satsningar görs för en bättre miljö här?

FÖRDJUPNINGSFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

INLEDNING

Varför delas Sverige in i landskap?

Varför delas Sverige in i 3 landsdelar?

Varför delas Sverige in i län?

Vad innebär landsdelens läge för människorna som bor där?

Jämför landsdelens storlek med de andra landsdelarna i Sverige.

NATUR

Vilka naturresurser är viktigast för landsdelen?

Vilka naturresurser är viktigast för Sverige?

Vilken vegetation är typisk i Sverige?

Varför finns det olika naturtyper i Sverige?

Är landsdelens årsnederbörd och årstemperatur större eller mindre än Sveriges?

Vad påverkar landsdelens klimat?

Vad påverkar Sveriges klimat?

Vilken klimattyp har vi i Sverige?

Varför finns det olika årstider?

Jämför landsdelens natur med de andra landsdelarna i Sverige. Vilka likheter och skillnader upptäcker du?

FÖRDJUPNINGSFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

PLATSER

Varför har några landsdelar många tätorter?

Vilken/vilka tätorter är viktiga för landsdelen?
Varför?

Är landsbygden eller tätorterna viktigast för landsdelen? Varför?

Hur används landsdelens vatten såsom sjöar, älvar och hav?

Jämför ett par av landsdelens tätorter med några andra tätorter i Sverige. Vilka likheter och skillnader finns?

HISTORIA

Vilka historiska fynd, byggnader och personer är viktiga för landsdelen och Sverige? Varför?

Vilka historiska händelser i landsdelen har förändrat Sverige? På vilket sätt?

Vilka historiska tidsperioder har varit viktigast för landsdelen? Varför?

Jämför landsdelens historia med några andra landsdelar. Vilka likheter och skillnader ser du?

Hur har ekonomin i Sverige förändrats de senaste hundra åren?

FÖRDJUPNINGSFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

NÄRINGAR

Hur kommer det sig att vissa näringar är vanliga i landsdelen?

Vilket samband ser du mellan landsdelens klimat och landsdelens näringar?
Inom vilken näring i landsdelen arbetar flest människor?

Varför finns det många arbeten i vissa områden i Sverige och så få i andra?

Vilket exempel på entreprenörskap* är viktigast för landsdelen tror du?

(*någon som startar, driver och utvecklar näringsverksamhet)

Jämför landsdelens näringar med andra landsdelar. Vilka likheter och skillnader ser du?

Hur har Sveriges näringar ändrats de senaste hundra åren? Vad beror det på?

Varför kan man säga att Sverige är ett rikt land idag?

TRANSPORT

Vilka transportsätt i landsdelen är miljövänliga?

Jämför landsdelens transporter med andra landsdelar. Vilka likheter och skillnader ser du?

Vilka transporter och kommunikationssätt är vanligast i Sverige idag? Varför?

FÖRDJUPNINGSFRÅGOR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

LEVA

Varför är vissa områden i landsdelen mer tätbefolkade än andra?

Jämför landsdelens befolkningstäthet med några andra landsdelar i Sverige.

Varför är befolkningstätheten så olika mellan vissa landsdelar i Sverige?

Varför är några landsdelar i Sverige mer mångkulturella än andra tror du?

Varför är Sverige mycket mer mångkulturellt nu än för hundra år sedan, tror du?

Hur har Sverige förändrats de senaste hundra åren när det gäller hur man bor och arbetar?

Jämför landsdelens levnadsvillkor med andra landsdelar. Vilka likheter och skillnader ser du?

FRAMTID

Hur kommer landsdelen att förändras de närmsta åren, tror du?

Jämför landsdelens framtidssatsningar med andra landsdelar. Vilka likheter och skillnader ser du?

Hur ser framtiden ut för Sverige?

ANTECKNINGAR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

INLEDNING

NATUR

PLATSER

HISTORIA

ANTECKNINGAR - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

NÄRINGAR

TRANSPORT

LEVA

FRAMTID

JÄMFÖRELSETABELL – FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

[illegible]

KREATIVA UPPDRAG - FILMSERIEN UPPTÄCK SVERIGE

1. Välj själv om du vill vara en kändis, en vanlig person eller kanske ett djur. Du bor i landsdelen som berättar ett minne. Gör en digital berättelse med digitala bilder och din berättarröst.

2. Hur har landsdelen förändrats under 100 år? Sök fram gamla bilder på Internet och jämför olika delar såsom natur, näringar, platser och levnadsvillkor.

3. Välj ut en plats i närområdet. Det ska komma fram i reportaget varför platsen är speciell. Något har hänt här. En kompis är reporter och du filmar med exempelvis en digital kamera eller mobilen.

4. Du jobbar på en tidning och har fått uppdraget att göra en artikel om en miljöstatsning i landsdelen.

5. Ta reda på mer om landskapsdjuren i landsdelen och gör en liten plansch med texter du skrivit och bilder du ritat.

6. Gör ett kartkonstverk om landsdelen med typiska landmärken! Måla kartan för hand och använd färger som du tycker passar in.

7. Ta reda på mer om landsdelsväxter och gör en liten plansch med texter du skrivit och bilder du ritat.

8. Du jobbar på turistbyrå och ska göra en turistbroschyr som ska locka turister. Du får 1 A4-papper. Använd bägge sidorna och vik det 3-delat.

9. Hur tror du landskapet ser ut om 25 år? Välj ut något i landskapet, rita och berätta.

10. Cykla i landsdelen i en månad. Varje dag cyklar du 50 kilometer. Rita ut resan på en blindkarta och skriv några meningar om varje dag som en resedagbok.

11. Gör ett eget landsdelskryss. Börja med landsdelsnamnet lodrätt.

12. Du är hemma och ska ta dig till landsdelens största tätort. Hur långt är det i mil? Hur många kilometer blir det? Berätta hur du gör för att komma dit och vad det kostar att åka.

13. Gör ett quiz, en frågesport, till dina klasskompisar. Svaren ska kunna hittas i landsdelsfilmerna.

14. Välj ut 5 ställen du skulle vilja åka till i landsdelen. Ta reda på mer om de 5 platserna. Hitta en bild till varje plats och skriv några rader om vad du skulle vilja göra när du kom dit.

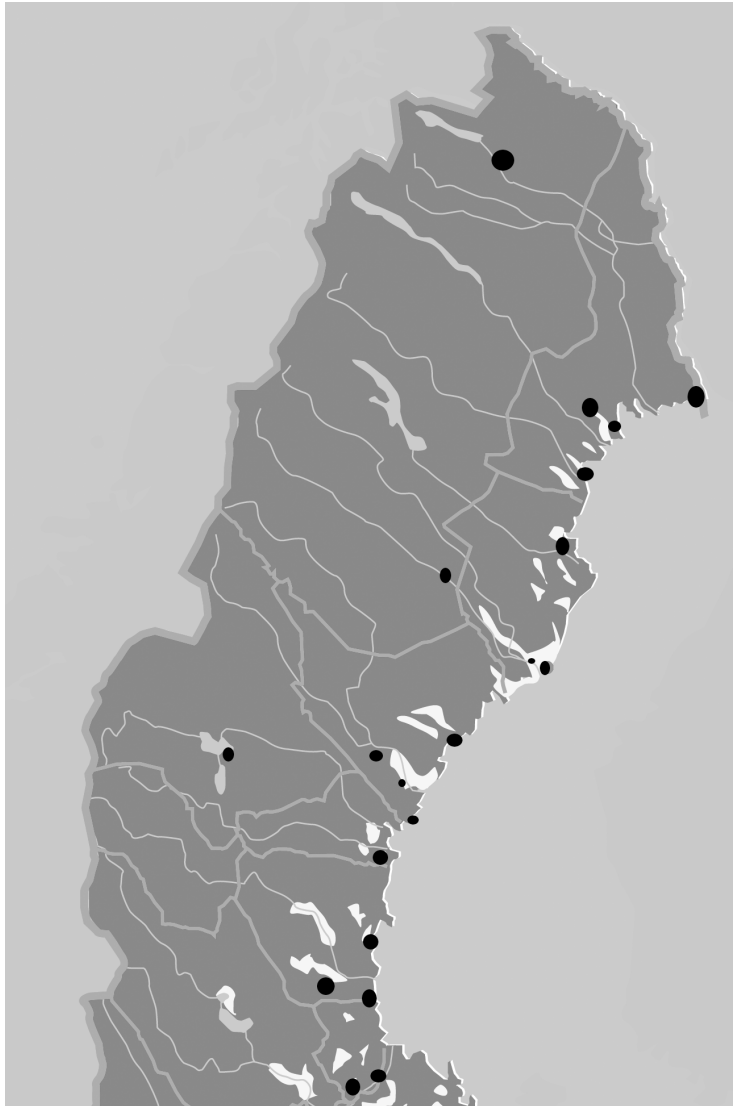
VANLIGA GEOGRAFIORD

avverka	hugga ner träd	innanhav	hav som hänger ihop med andra hav
barrskog	skog med barrträd; granar eller tallar	invånare	person som bor i ett visst område, t.ex. i en stad
befolkning	alla människor i ett område, t.ex. i ett landskap	istid	period en stor inlandsis täckte marken
bergart	vilken sorts berg det är	jord	finfördelad massa av lerkorn, småsten och sand
berggrund	det fasta lagret av sten under jordlagret	jordbruk	att sköta jorden till att odla växter
blandskog	skog med både barrträd och lövträd	klimat	vädret under lång tid med nederbörd och temperatur
bruksskog	skog som planteras, sköts om och senare avverkas	klint	brant bergvägg
exportera	sälja varor till andra länder	klippor	höga, branta bergshällar
fjäll	högt berg över gränsen där träd inte längre kan växa	kvadratkilometer	ett område med längden 1000 m och bredden 1000 m.
folktäthet	hur många som bor på en viss yta	kollektivtrafik	ett sätt att resa för flera människor samtidigt i t.ex. buss, tunnelbana, spårvagn eller tåg
gruva	plats under jord eller inne i berg där man bryter malm	kommun	Sverige är indelad i 290 delar som kallas kommuner som har ansvar för t.ex. skolor. Varje kommun brukar ha flera tätorter
halvö	område som går ut i hav eller sjö	kulturlandskap	natur som använts och förändrats av oss människor
horst	berg som trycks upp mellan två sprickor i berggrunden	kust	område där land möter hav
huvudstad	staden där landet styrs ifrån	landskap	område med viss natur
högländ	områden som ligger högre än 200 meter över havsytan	landskap	historiskt namn på ett område i Sverige som var som egna länder förr
höjdkurva	linje på kartan som anger höjd över havet	län	område med flera kommuner, länsstyrelsen genomför riksdagens beslut i området
industri	ställe där man tillverkar saker av råvaror och naturresurser	malm	bergart som innehåller metaller
inlandsis	en stor is som täcker mer än 50000 kvadratmeter	metaller	material som finns i berget och som har glansig yta

VANLIGA GEOGRAFIORD

morän	jordart med sten, grus och lera	stålverk	industri där stål tillverkas av järnmalm
myr	fuktig torvmark	sund	smalt vatten mellan två landområden
naturkraft	exempelvis vind, vågor och värme	säd	gräsväxter som används till foder och mat t.ex. vete och havre
naturlandskap	natur som människor inte ändrar	temperatur	hur varmt eller kallt det är
naturreservat	ett skyddat område där djur och växter inte får störas av människor	timmer	stammen från ett fullvuxet träd
naturresurs	något som finns i naturen som vi människor kan använda som t.ex. skog och vatten	trädgräns	den högsta höjd ett träd kan växa på
naturtyp	hur landskapet ser ut i ett område	tätort	ett samhälle med minst 200 personer
nederbörd	regn, snö och hagel	udde	liten halvö
näringsliv	industri och olika handel	urskog	orörd skog
näringsrik jord	innehåller ämnen som växter behöver	vattendrag	rinnande vatten i naturen såsom åar och älvar
odla	så eller plantera växter och skörda	vik	öppet vatten som går in i land med spetsig form
odlingsmark	mark man odlar på	virke	brädor och andra trävaror
plantera	sätta växter i jorden	våtmark	mark som för det mesta är fuktig eller blöt
platå	ett platt område som ligger högt	väder	vind, temperatur, sol och nederbörd under kort tid
platåberg	berg med platt område på toppen	väderstreck	riktning på karta eller i verkligheten
rullstensås	lång höjd av sten, grus och sand	yta	område som kan mätas i längd och bredd
råvara	något från naturen som man tillverkar saker av	å	mindre vattendrag
skärgård	många öar utanför en kust	åker	område man odlar växter på
skörda	plocka eller skära av nyttoväxter som t.ex. frukter eller spannmål	årstider	vinter, vår, sommar och höst
slätt	platt, öppet område som ligger lågt	ås	ett lågt och avlångt berg
spannmål	sådesväxter som t.ex. vete och havre	återanvända	använda saker fler gånger
stad	större tätort	återvinna	använda redan använt material i nya varor
stål	hård metall som tillverkas av järn	älv	större vattendrag

LANDSKAP

VATTEN

TÄTORTER

ÖVRIGT

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Resurs till UPPTÄCK SVERIGE Landsdelarna

LANDSDELEN

UPPTÄCK SVERIGE

LANDSDELEN NORRLAND

ÄMNE: SO, GEOGRAFI
MALGRUPP: FRÅN 9 ÅR

Ord att förklara före filmvisningen

Yta/ präglas/ glesbygd/ myrar/ glaciärer/ slingrar/ urtidsdjur/ betat/ tundra/
tjäle/ flack/ inland/ kulturer/ vittnar/ avbefolkas/ gles/ drygt/ charm
vildmark/ unika/ världsarv (unesco) karga (naturen)/ urminnes/ producerat/
försäkringar/ rotation/ råvaror/ inkomstkällor/ förädlas/ återvinnet/
anländer/ designer/ fraktas/ föredra/ bidragit/ avverka/ nats
(snabbt, kortid)
virke/ tradition/ bördig/ säsong/ iniktat/ betytt/ arbetsförhållanden/ lossa
(varor)/ obemannad/ fenomen/ enastående/

Att tänka på under filmvisningen

Vad är unikt för landsdelen?

HISTORIA

När kom de första människorna till Norrland?

Av vad tillverkade man sina kläder?

Hur gamla är hållristningarna i filmen?

Hur fraktade man timmer för i tiden?

När ungefär blev Norrland isfritt från den senaste isiden?

PLATSER

Ta reda på stora älvar i Norrland.

Vad är Sveriges geografiska mittpunkt?

Vad är Åre känt för framförallt?

Muddus Nationalpark är en del av ett världsarv, vilket?

Vilken är den största respektive minsta flygplatsen i Norrland?

NATUR

Hur gammal är bergskedjan Skanderna?

Vad heter Sveriges högsta bergstopp?

Vad heter det urtidsdjur som lever här?

Nämn tre fisksorter som trivs i vattnen i Norrland.

Vad betyder att en älv är outbyggd?

Hur kan man se spår efter inlandsisen?

Vilka naturresurser är stora i Norrland?

På vilka sätt skiljer sig naturen från norra till södra Norrland?

NÄRINGAR

Vad heter Sveriges största järnmalmgruva?

Hur gör man i ett vattenkraftverk?

Vad lever många Samer förtärande av?

Hur vidareförädlas timmer?

Vad för högteknologi finns i Norrland?

Varför är fiskerieringen nästan utdöd?

LEVA

Varför flyttar många ungdomar in till städerna?

Många människor har bil och skoter i Norrland. Varför?

FRAMTID

Vad kan man studera till?

Varför flyttar fler och fler till storstäderna?

Vad kan förändras i Norrland för framtiden?

